

แนวทางการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในยุคปัจจุบัน

Guidelines for the management of Dharma practice centers in the present time

พระครูวิโรจน์เขมคุณ (ไพโรจน์ เขมจิตโต)¹
PhraKhu wirojanakhemaguna (Piroth Khemacitto)

บทคัดย่อ

บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ดังนั้น การคัดสรรและการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความสามารถ เจาสักนักปฏิบัติธรรมควรเป็น ผู้มีคุณธรรมของนักปกครองที่ดี ฟังปกครองดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความถูกต้อง ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาชญากรรม ด้วยความเหมาะสม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วยความยุติธรรม โดยถือหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งกล่าวโดยย่อ คือ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และจะต้องช่วยปกป้องคนดี คนมีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณธรรม จากการถูกเบียดเบียนโดยไม่เป็นธรรม และจะต้องช่วยสนับสนุน อุปถัมภ์ค้ำจุน ให้เขาสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบโดยสะดวก และปลอดภัยจากฝ่ายอธรรมทุกแนวทาง พิจารณาโดยรอบคอบแล้วกล่าวหาคนที่ควรตำหนิ กล่าวชมเชย ยกย่อง คนดีที่ควรยกย่องตามที่เป็นจริง ในโอกาสอันควร จึงจะบังเกิดความเจริญรุ่งเรือง และสันติสุขอย่างมั่นคงแกहनวยงานที่บริหารนั้น ในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เช่นเดียวกัน สำนักจะเจริญดี มีความมั่นคง และสันติสุขขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสมภารเจาสักนัก คือ เจาอวาสเป็นสำคัญ วาจะเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถและคุณธรรม ที่จะบริหารตน และ หมุ่คณะ คือพระภิกษุสามเณร ในความปกครอง มีหลักการบริหารที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นแกนสาร ยังประโยชน์ตนประโยชน์ทานให้สำเร็จด้วยดี

คำสำคัญ : แนวทาง, การบริหารจัดการ, สำนักปฏิบัติธรรม

Abstract

Personnel are considered as an important factor in the management of Dharma practice office. Therefore, the selection and training of personnel to give people the ability Dharma practitioner should be Those who have morals of a good ruler Should govern the supervisor with accuracy. According to the law, discipline, law and provisions of the Sangha Synod Association Appropriate With sincerity And with justice By holding the Brahmavihara Dharma Which is said by

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail.worrakrit6994@gmail.com

Minor to please him and put us in the heart, and must also protect the good, the knowledgeable, capable and virtue of being persecuted by It is not fair and will also have to help. Patroness Allowing him to easily perform his duties And safe from the wrongdoing in all directions Considering carefully, the blame for praise should be praised by the good people as they should be. On a reasonable occasion So will create prosperity And peace is firmly established at the administrative department In the same practice of the Dhamma Bureau The Bureau will grow well, have stability and peace, depending on the qualifications of the Bureau of Supernatural, namely, the monk. Whether he has knowledge Talented and virtuous To manage oneself and the faculty is monks, novices in government, have administrative principles to carry out activities that are It also benefits you. Successfully.

Keyword: Guidelines, management , Dharma practice centers

บทนำ

การบริหารเป็นกิจกรรมที่สำคัญในทุก ๆ องค์กรและความเจริญมั่นคงของงานนั้น ผู้บริหารที่ดีนั้นจะต้องมีแนวทางและวิธีการจัดการ หรือมีแนวคิดในการแบ่งงาน มอบอำนาจ กระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการใน ดานต่าง ๆ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือวาเป็นหัวใจหลักในด้านกาเผยแผ่ให้ดำเนินไปตามพระธรรม วินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม มติข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม ปญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจแต่ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมเพื่อประโยชน์ในสังคมมีน้อย ไม่ค่อยมีแนวทางและวิธีการสอนศีลธรรมมากนักขาดการบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน ขาดทักษะและประสบการณ์การเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ประชาชนขาดความเข้าใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันเกิดจากปัญหาอุปสรรคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ต่าง ๆ ที่วิ่งเข้ามาในชีวิตประจำวันทำให้บุคคลเกิดความเครียด เกิดแก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่นในธุรกิจการ คา ตำแหน่งหน้าที่การงาน และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายที่จะต้องรับการแก้ไข ให้ถูกต้องตามหลักพุทธธรรม² แนวทางที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น แนวทางต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้น และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ สำหรับการบริหารจัดการแนวทางนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการสร้างแนวทาง นำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของแนวทาง กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของแนวทางอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่

² กองแผนงาน, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2552), หน้า 16.

มุ่งหวังของการวิจัย มีการทดสอบและปรับปรุงแบบก่อนนำแนวทางไปใช้งานจริง ประเมินผล หลังจากการนำแนวทางไปใช้งานจริง³ การสร้างแนวทางเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ตัวแนวทางจะต้องมีลักษณะที่สำคัญคือ จะต้องมีความสัมพันธ์กันเชิงโครงสร้าง ทำนายและขยายผลได้นำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้น การสร้างแนวทางที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดนั้น แนวทางต้องมีลักษณะที่สำคัญประกอบด้วยความสัมพันธ์กันด้านโครงสร้าง สามารถทำนายและขยายผลได้อย่างกว้างขวางและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ⁴ การจัดการโดยคณะสงฆ์เจ้าอาวาสเป็นผู้กำหนดการทำงานทุกแห่ง เพื่อกำหนดทิศทางการทำงาน มีการวางแผนงาน การนิเทศงาน และการจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย การอำนวยความสะดวกให้เกิดการดำเนินงานโดยคณะสงฆ์อาศัยภาวะผู้นำของ เจ้าอาวาสเป็นสิ่งสำคัญ การอำนวยความสะดวกที่ของผู้บริหารในการทำในห้องการหรือหน่วยงาน ปฏิบัติตามแผนในการสั่งการเป็นที่ยอมรับ มีการจัดทำคู่มือการทำงาน มีการอธิบาย ขั้นตอนการทำงานอย่างชัดเจนเพื่อให้การทำงานง่ายขึ้น สมาชิกมีความสุขบรรยากาศในการทำงาน อบอุ่นการสื่อสารในการบริหารงานมีการอธิบายให้เข้าใจเห็นชอบจนเกิดศรัทธาในผู้นำสอดคล้องกับการอำนวยความสะดวก พุทธกาล พระพุทธ เจ้าทรงเป็นผู้ดำเนินการการเผยแผ่ธรรมในพระพุทธศาสนา โดยพระองค์เอง แลวดคอย ๆ กระจายอำนาจในการอำนวยความสะดวกให้กับพระอรหันตเถระผู้เป็นเอตทัคคะ ในด้านต่าง ๆ ช่วยกันทำหน้าที่เหล่านี้ จนถึงสิ้นยุคพุทธกาลอำนาจนี้ก็ถูกถ่ายทอดสู่ธรรมวินัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยธรรมวินัยในพระไตรปิฎกเป็นหลัก โดยมีคณะสงฆ์ปกครองบริหาร สูงสุดสืบต่อจนทุกวันนี้

แนวทางบริหารตามหลักธรรม

การบริหารเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้ผ่านมาแล้ว 2561 ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพระพุทธพจน์เหล่านั้น ก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหาร ในครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอหน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณา หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC⁵

1. P คือ (Planning) หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์การ

³ บุญส่ง หาญพานิช, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย, วิทยาลัยนพนธ์ครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546)

⁴ อำนาจ เถาตระกูล, เอกสารประมวลความรู้ เรื่อง หลักทฤษฎี แนวคิดงานวิจัย สำหรับใช้เป็นฐานความรู้ในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, 2548), หน้า 117.

⁵ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาฯ ลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2549), หน้า 4 - 5.

2. O คือ (Organizing) หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของ สมาชิก และสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

3. S คือ (Staffing) หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน ในทางพระพุทธศาสนาการบริหารงานบุคคล

4. D คือ (Directing) หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการ ตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ ในทางพระพุทธศาสนาการอำนวยการให้เกิด การดำเนินงาน

5. C คือ (Controlling) หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงาน ภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาในองค์กร การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อความมั่นคงแห่ง พระพุทธศาสนา⁶

แนวทางหน้าที่ของผู้บริหาร

การบริหารจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่ที่เจอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม มีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการบริหารโดยพระสงฆ์เป็นครูของชาวบ้านที่แนะนำหลักธรรมอันเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติฝออบรมให้ชีวิตมีความสุข จึงทำให้พระสงฆ์และชุมชนมีความสัมพันธ์มาตลอด ภิกษุสงฆ์ได้การอุปถัมภ์บำรุงจากชาวบ้าน จึงต้องทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักพุทธธรรม หลักคำสั่งสอน เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา ให้ชุมชนมีคุณธรรม มีความประพฤติที่ถูกต้อง และให้ขอเตือนใจ ในทางความประพฤติปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ห้ามปราม สอนให้เว้นจากความชั่ว
2. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์หตวยความปรารถนาดี
4. ให้โตฟังไม่เคยฟัง ให้ไตร่รูสิ่งที่ยังไม่เคยรู
5. ชี้แจงอธิบายทำให้สิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
6. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ⁷

ในยุคปัจจุบันนี้ การศึกษาของพระสงฆ์ในหลักศึกษา 3 ทั้งโดยปริยัติศีลธรรม ปฏิบัติศีลธรรม ให้ถึงปฏิเวธศีลธรรมนั้น ยอหย่อนลงไปมาก เพราะเหตุที่ขาดผู้นำผู้ทรงคุณวุฒิทั้งศีลธรรม 3 และศึกษา 3 อีกทั้งนโยบายการให้การศึกษาอบรมทุกระดับ ก็เน้นและส่งเสริมกันอยู่แต่เพียง ภาคปริยัติธรรม และสวนตัวพระภิกษุสามเณรเอง ก็ไม่ใฝ่ใจชวนชายศึกษาอบรมปฏิบัติพระศีลธรรม ประกอบกับสังคมในปัจจุบันยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นสังคมที่คักยภาพที่จะรับ

⁶ วิมหา. (บาลี) 1/20/38., (ไทย) 1/20/25-26.

⁷ ที.ปา. (บาลี) 11/203/205., **ศุรายละเอียดใน พระธรรมปลูก (ป.อ.ปยุตโต), ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538), หน้า 57.

วารสารข้อมูลต่าง ๆ ได้ อยางมากและรวดเร็วทุกเวลา หรือแม้จากที่ทางไกลคนละด้านของโลกก็ ไม้ยาก สำหรับชนทั่วไปผู้ที่ไม่ มีปัญญาพิจารณาข่าวสารข้อมูลเหล่านี้ ซึ่งเป็นเพียงข่าวตัวอย่าง พฤติกรรมของมนุษย์ปุถุชน อันเกิดแต่ อวิชชา ที่คอยเร่งเราให้มนุษย์เกิดตัณหาอยากบริโภค อยากเสพตามอยางเขายิ่งขึ้น เพิ่มความยึดถือ ยึดติดในวัตถุ คือ พัสตุคาม ด้วยตัณหาและทิฐฐิให้ มากเขาไปอีก มากกว่าที่จะช่วยใ้มนุษย์ใคร โดเขาใจตนเอง และพัฒนาจิตใจของตนเองให้เจริญ ขึ้น มีมโนธรรมที่สงบ บริสุทธิ ผองใสด้วย สติปัญญาอันเห็นชอบ อันให้ผลเป็นความสันติสุข แก่ ชีวิตได้อย่างยั่งยืนแท้จริง แมแต่พระภิกษุ สามเณร ในพระศาสนา ผู้ไม่ได้อบรมกาย อบรมศีล อบรมจิต และอบรมปัญญาให้ดี พอเป็นธรรมเครื่องรักษาตน ก็หลงรับเข้าเต็มอัตรา เหมือนปลา หลงเหยื่อแล้วติดเบ็ด จึงประพฤติผิดพระธรรมวินัย จนเป็น เรื่องธรรมดากันมากขึ้น จนเป็นที่ นาวิตก ดังนั้น ทุกวัดควรจะจัดใ้มีการศึกษาอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรม และควรใ้มีการเข มงวดกวดขันความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร ให้อยู่ใน ศีลาจารวัตรทั้งดงาม ด้วย มาตรการที่เข้มแข็งจริงจัง และต่อเนื่องอีกด้วย ควรจัดใ้มีการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน แก่ สาธุชนพุทธบริษัท เปิดโอกาสใ้ญาติโยมสาธุชนทั่วไปได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศลคุณความดี ทั้งทาน กุศล ศีลกุศล และทั้งภาวนากุศล ไปด้วยกัน และประการสำคัญ คือ เจาอวาสาจะต้องเป็นผู้นำ ลง มือ ศึกษา ทั้งภาคปริยัติและอบรมทั้งภาคปฏิบัติภาวนาธรรมด้วยตนเอง และทั้งชักนำพระภิกษุ สามเณร และญาติโยมสาธุชน ใ้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติพระสัทธิธรรม ใ้ให้เกิดความสันติสุข⁸ ในหลักกว่าด้วยหน้าที่ของพระภิกษุที่มีต่อกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาดานการพัฒนาดัด แบ่งได้ 3 เรื่อง คือ

1. การพัฒนาและการบูรณะวัด
2. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
3. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

วิเคราะห์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

สืบเนื่องมาจากการที่มหาเถรสมาคมมีนโยบายใ้คณะสงฆ์แต่ละจังหวัด พิจารณา คัดเลือกวัดที่มีความเหมาะสมในดานวิปัสสนาธุระ เสนอขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัด ไ้ครอบคลุมทุกจังหวัด การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนั้น ต้องดำเนินการตาม ความในขอ 5 แห่งระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 ซึ่งระบุ ไว้ว่า “การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดใ้เจ้าคณะจังหวัดเป็นประธาน ประชุม คณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คัดเลือกวัดที่เหมาะสม ใ้เจ้าอวาสา วัดที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ยื่นหนังสือขอจัดตั้งตามแบบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เสนอ คณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พิจารณา แล้วใ้ประธาน คณะกรรมการรายงาน เสนอเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเสนอมหาเถรสมาคม พิจารณาอนุมัติ เพื่อมีพระบัญชาการตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ใ้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

⁸ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงฺคโล), การบริหารวัด, (นครปฐม: เพชรเกษมกา รพิมพ์, 2549), หน้า 225-226.

ขึ้นทะเบียนเป็นสำนัก ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”⁹ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดคุณสมบัติของวัดที่จะขอจัดตั้งเป็นสำนัก ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามระเบียบมหาเถรสมาคมมาด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยกำหนดไว้ 3 ดาน คือ

1. ดานสถานที่

- 1.1 มีความสะอาด เงียบสงบ รมรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก
- 1.2 มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรม และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ ไม่แออัดเกินไป
- 1.3 มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ สำหรับห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี

2. ดานบุคลากร

- 2.1 มีพระวิปัสสนาจารย์ หรือผู้ฝึกสอนการปฏิบัติกัมมัฏฐานเจริญจิตภาวนา ที่ ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร เป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถาม และสอบ อารมณกัมมัฏฐานได้
- 2.2 มีพระวิทยากรบรรยายธรรม ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือมีความสามารถในการเทศนา และบรรยายธรรมให้หูฟังเข้าใจหลักพุทธธรรม และสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

2.3 พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนัก มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ สามารถ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3. กิจกรรมภายในวัด

กิจกรรมภายในวัด แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ กิจกรรมในชุมชนสงฆ และกิจกรรมระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน พระธรรมวินัยกำหนดให้พระสงฆ์ใช้ชีวิตเกี่ยวเนื่องและผูกพันกับสังคม พระสงฆ์ต้องฝากชีวิตความเป็นอยู่ไว้กับคฤหัสถ์ เริ่มจากอาหารบิณฑบาต และปัจจัย 4 ทำให้พระสงฆ์มีหน้าที่ ทางสังคมเพื่อที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ โดยอาศัยความเมตตา กรุณาของตน

4. ดานการบริหารจัดการ

- 4.1 เจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าของสำนักปฏิบัติธรรม มีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดานวิปัสสนาธุระ อย่างแท้จริง
- 4.2 มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่ชัดเจน เป็นระบบ
- 4.3 มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

⁹ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น 45 สำนัก พุทธศักราช 2554, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554), หน้า 5.

4.4 มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรม และบริเวณ โดยรอบ ในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ ตำรวจ หรือ หน่วยอาสาสมัคร เพื่อมาดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง

4.5 มีการดูแลด้านสุขอนามัย กล่าวคือมีตูยาสามีญว้ประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ สามารถให้ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่มีผู้เขาปฏิบัติธรรมจำนวนมาก มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่จาก สถานพยาบาลมาอยู่ดูแล กรณีถ้าหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินสามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันที ถ้าหากไม่ได้จัดหาเจ้าหน้าที่พยาบาลมาอยู่ดูแลประจำ ต้องมีการประสานไว้กับ สถานพยาบาลใกล้เคียง ให้สามารถปฐมพยาบาลหรือรับผู้ป่วยฉุกเฉินไว้รักษาตัวได้ทันที

4.6 มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนัก ที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสาร เผยแพร่ หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้โดยชัดเจน

4.7 มีการประสานงานกับชุมชน ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด ในรูปของ คณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหารน้ำดื่ม และการบริการต่าง ๆ เป็นต้น

4.8 มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในแนวทางต่าง ๆ และ จะตอ้งไม่ เบนไปในลักษณะเชิงธุรกิจ

4.9 มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้น ได้โดยสะดวก¹⁰

ปัจจุบันนี้ การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้เพิ่มจำนวนขึ้นมาก ถึงประมาณ 1,510 สำนัก¹¹ กระจายครอบคลุมทุกจังหวัด ตามเจตนารมณ์แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมสวนใหญ่ที่ตั้งขึ้นแล้ว ดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบ แนวคิดของวัด ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้ว จะเห็นว้างคังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประสาน ความร่วมมือกันระหว่างสำนัก ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ ไม่มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือแนว ปฏิบัติสำหรับการติดตามและประเมินผล รวมทั้งขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านองค์ความรู้ บุคลากร การบริหารจัดการ งบประมาณ และขาดการกระตุ้นส่งเสริมให้มีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเป็นประจำ อยางต่อเนื่องเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบภารกิจดังกล่าว และไม่มี การกำหนดระเบียบหรือมาตรการบังคับหรือส่งเสริมใดๆ ที่ชัดเจน นี้จึงสวนหนึ่ง ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรม สวนใหญ่ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ภาคปริยัติ และประสบการณ์ตรงที่ได้รับ จากการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้ความสามารถ ในการเผยแผ่อบรมสั่งสอนประชาชน หรืออาจเป็น เพราะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานตามบทบาทที่พึงประสงค์ของ สำนักปฏิบัติธรรม ในฐานะสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

แนวคิดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

¹⁰ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี 2553, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553), หน้า 200 - 201.

¹¹ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปี พุทธศักราช 2556, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557), หน้า 209.

दानสถานที่

อาคารสถานที่เป็องค์ประกอบสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งในกระบวนการบริหารจัดการ แต่ผู้บริหารที่มีความสามารถในการบริหาร ถึงแม้ว่าจะไม่มีอาคารที่หรู ๆ ทันสมัยก็สามารถที่จะดำเนินการบริหารงานใหม่ประสิทธิภาพได้ โดยใช้ความสามารถดัดแปลงอาคารที่มีอยู่ให้ทันสมัย และ ไขประโยชน์ของอาคารที่มีอยู่ใหม่ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ไม่จำเป็นที่จะแสวงหางบประมาณมาก ๆ เพื่อสร้างอาคารใหม่ ๆ ที่หรู ๆ และทันสมัย แต่ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถที่มี อยู่ใช้อาคารให้เหมาะสม สะดวกสบาย สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดทั้งผู้มาใช้บริการให้ได้รับ ความสะดวกสบายตามควร¹²

อาคารสถานที่นั้น หมายถึง ตัวอาคาร สนาม ตลอดจนสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในบริเวณ สำนักด้วย เจ้าสำนักต้องมีการควบคุมดูแลรักษา ด้วยการตรวจสภาพการชำรุดเสียหายของบริเวณ อาคารสถานที่อันก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้ได้ ตรวจตราการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใช้บริการบริเวณอาคาร สถานที่ ให้เป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสถานที่นั้นๆ ส่วนเครื่องมือ เครื่องใช้และวัสดุ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ประจำในสถานที่นั้น ก็จะต้องมีการตรวจสอบสภาพของการใช้งาน อายุของการใช้งาน แนะนำวิธีการใช้เครื่องมือ ตลอดจนการบำรุงรักษาด้วย วิธีการจัดหาช่างซ่อมบำรุงที่ชำนาญ พอสมควรประจำไว้ การจัดหาช่างควรที่จะเลือกช่างที่มีความรู้ในदान ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ เป็นหลัก ถ้าหากหาในกรณีที่ไม่สามารถที่จะจัดอัตรากำลัง หรือตำแหน่งช่างมาประจำได้ เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบควรจะต้องติดต่อกับหน่วยงานราชการ บริษัท ร้านค้าเอกชนในแผนกที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับกิจการด้านนั้น ๆ โดยตรง ฉะนั้น การควบคุมดูแลรักษาอาคารสถานที่ จึงหมายถึง การควบคุมดูแล หรือการบำรุงรักษาสำนักงานในตัวอาคาร สนามและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน บริเวณพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ ได้ทันทีเมื่อต้องการและสะดวกปลอดภัยด้วย การบริหารจัดการदान สถานที่ของสำนักปฏิบัติธรรมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญพอสมควร เพราะเป็นสิ่งเอื้ออำนวยแก่การปฏิบัติธรรม ดังนั้นเจ้าสำนักผู้บริหารควรจัดบริเวณสถานที่ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้เป็นที่สงบ รมรื่นด้วยต้นไม้ เป็นที่สัปปายะเหมาะแก่มาบำเพ็ญกุศลคุณความดี คือจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้ เป็นอารามเป็นที่รมณีสถาน รื่นรมย์เจริญตาเจริญใจ แก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนด้าน อบรมจิตใจ ที่ตั้งสำนักปฏิบัติไม่ไกลไม่ไกลจากชุมชนเกินไป มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสชัดเจนเป็นสัดส่วน ยิ่งในภาวะโลกร้อนด้วยแล้ว หากสำนักปฏิบัติ ธรรมได้มีการปลูกต้นไม้ไหม้เงา รมรื่นดูเป็นธรรมชาติ นับว่าเหมาะแก่ภาวะโลกร้อน ส่วนบางสำนัก ปฏิบัติธรรมตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม เป็นทุนเดิม เช่น ภูเขา ลำธาร สวนป่า ควรเน้นเรื่องความสะอาดหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยสม่ำเสมอเท่าที่ทำได้สร้างความสุขเพิ่มขึ้นแก่ผู้พบเห็น ธรรมชาติมีความเป็นวิเวกที่ทำให้จิตใจของผู้คนมีความสงบ เมื่อจิตสงบจิตจึงเป็นกุศลได้ง่าย เป็นสถานที่เอื้อให้เกิดการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้ เขาถึงแก่นของพระพุทธศาสนา¹³

สรุปได้ว่า อาคารที่พัก ศาลาปฏิบัติธรรม รวมถึงห้องน้ำห้องสุขา และบริเวณสถานที่ ถือว่าเป็นสิ่งเกื้อหนุนแก่ผู้ปฏิบัติธรรม เพราะจัดเขาในสัปปายะ 7 อย่าง คือ อาวาสสัปปายะ และถือ วาเป็นหนาดาของสำนักปฏิบัติธรรมด้วย ถ้าจัดให้ดูสวยงาม มีความสะอาดหรือความ

¹² พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ 8, (นครปฐม : เพชรเกษม การพิมพ์, 2549), หน้า 245.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 250.

เป็น ระเบียบเรียบร้อยสม่ำเสมอ เทียบเท่าได้สร้างความสุขเพิ่มขึ้นแก่ผู้พบเห็นธรรมชาติ มีความเป็นวิเวก ที่ทำให้จิตใจของผู้คนมีความสงบ เป็นสถานที่เอื้อให้เกิดการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้เข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนา

แนวคิดการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

दानบุคคลากร

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สำนักปฏิบัติธรรมดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพจนนำไปสู่ประสิทธิผล บรรลุความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด คือ คน หรือบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม การบริหารบุคลากรหรือการบริหารงานบุคคล เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการที่มีลักษณะเป็นทั้ง ศาสตร์และศิลป์ของการดูแลคน บรรยากาศแรงจูงใจในการทำงาน ความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้ตามความคาดหวัง ล้วนเป็นผลมาจากการบริหารบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมทั้งสิ้น สำนักปฏิบัติ ธรรมที่มียุทธศาสตร์และกระบวนการบริหารบุคลากรที่ดีเยี่ยมได้เปรียบมาก กว่าสำนักปฏิบัติธรรมที่ไม่ สนใจในคุณของการบริหารบุคลากร การบริหารบุคลากรมีประโยชน์ทั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าสำนักที่ เป็นผู้บริหารจัดการ และผู้ที่ปฏิบัติงานในสำนักปฏิบัติธรรม สำคัญจะอยู่ที่การพิจารณาสิ่งที่ควร ปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติเพื่อความสำเร็จของการบริหารบุคลากร ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของ สำนักปฏิบัติธรรมเช่นกัน¹⁴ ดังนั้น เจ้าสำนักผู้เป็นนักบริหารจัดการต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดี เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และใหญ่ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน การบริหารบุคลากรจะเกี่ยวข้องกับ การจูงใจ การแสดงความเป็นผู้นำ การสอนแนะนำ การให้คำปรึกษาหารือ การมอบหมายงานให้ เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของคน การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน และการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการงาน¹⁵

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่ การรับคนเข้ามาบรรพชาอุปสมบท ที่ต้องมีกรกัณฑ์กรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้ามอบความหมายใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบบัญญัติจตุตถกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่า พระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ประชุม พร่วมกัน ในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท เมื่อบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่ จะ ต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแล ของทานजनกว่าจะมีพรรษาครบ 5 จึงเรียกว่านสิมุตตะกะ คือ ผู้พ้นจากการพึ่งพาพระอุปัชฌาย์ ดังนั้น กระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการนี้

¹⁴ สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, 2552), หน้า 33.

¹⁵ พระราชญาณวิสิฐ, (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารงานวัด, พิมพ์ครั้งที่ 8, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, 2549), หน้า 205.

ก่อให้เกิดระบบ การศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร ครอบคลุมทั้ง บุคลากรนั้นยังไม่ บรรลุเป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป¹⁶

การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น มีคุณลักษณะพิเศษกว่าการบริหารทั่วไป คือ พระภิกษุเจ้าสำนัก ผู้บริหารจัดการจะต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรมพิเศษ โดยความเป็นผู้ได้บริหารตน อบรมตน ตามพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมนุญการปกครองพระภิกษุสงฆ์ โดยการปฏิบัติไตรสิกขา ตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรแก่แล้วจึงจะสามารถทำหน้าที่บริหาร ปกครอง ดูแล รักษาหมู่คณะคือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัยให้โดยผลดี เหมาะสมกับที่จะเป็น ผู้ทำหน้าที่เป็นให้พึ่งพิง เป็นผู้ให้การอบรม แนะนำ สั่งสอน พระธรรมวินัย แก่พระภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา ผู้เข้ามาในอาศัยพักพิงภายในสำนักของตน ถ้าพระภิกษุเจ้าสำนักไม่ใส่ใจ ไม่สนใจการศึกษาอบรมตนด้วยทั้งปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม ไปถึงปฏิเวธสัทธรรม อย่างน้อย ก็ให้ ได้มีประสบการณ์ ตามสมควรแก่ธรรมด้วยตนเอง และทั้งยังไม่ใส่ใจ ไม่สนใจการศึกษา อบรม หมู่คณะ คือ พระภิกษุสามเณร ในปกครองของตน อย่างเข้มงวด กวดขัน จริงจัง และต อเนื่อง การปฏิบัติและรักษาพระธรรมวินัย ก็ย่อหย่อนหมดทั้งวัด เหมือนต้นไม้ไม่มีแก่น ไร ประโยชน์และ คุณค่า ทั้งแก่ตนเองและหมู่คณะ ได้ชื่อว่าผู้พลาดจากประโยชน์อันเป็นแก่นสาร เจ้า สำนักปฏิบัติธรรม ซึ่งมีทำหน้าที่ปกครองคณะ บริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ ต้องมีลักษณะ 6 ประการ คือ

1. สนใจความคิด ความรู้สึก ความต้องการและจุดเด่นของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้ ปกครองของตน มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีเท่า ๆ กับการเอาใจใส่ในงาน

2. การติดต่อสื่อสารระหว่างพระภิกษุเจ้าสำนักและพระภิกษุชั้นรอง ๆ ลงไปทุกระดับ จนถึงสามเณร ควรกระทำให้ชัดเจน แจ่มแจ้ง ไม่คลุมเครือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอบรมสั่ง สอน การสั่งงาน การมอบหมายหน้าที่การทำงานใด ๆ การรายงานต่าง ๆ ควรจะต้องกระทำใ ถูกต้องชัดเจน เพื่อให้ผู้รับรู ้รับฟัง รับทำตามคำสั่งใดเขาใจไม่ผิดพลาด ถ้าพิจารณาเห็นสมควรว าควรจะทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อความถูกต้อง แน่นนอน ก็ควรกระทำอย่างไม่ประมาท เพราะว าการติดต่อสื่อสารที่ ไม่ชัดเจน ทำให้ผู้รับรูรับฟัง รับปฏิบัติตาม ถ้ามีความเข้าใจผิดหรือมีความเข าใจคลาดเคลื่อน ก็จะทำให้เกิดความผิดพลาด และเสียหายได้มาก

3. สร้างความผูกพันระหว่างเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมกับภิกษุชั้นรอง ๆ ลงมาจนถึง สามเณร แทนการใช้อำนาจ สร้างความมุ่งมั่น ในทีมงานที่ได้รับไว้วางใจใหม่เวลาคิด มีเวลาอิสระ ของ ตนเอง ในการปฏิบัติงานสนองวัตถุประสงค์ของสำนักปฏิบัติธรรม ควบคุมที่ผลมากกว่า ควบคุมวิธีการ ทำงาน ปลุกฝังจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบในหมู่พระภิกษุสามเณร ให้อุจจก รับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบ ต่อหมู่คณะ อีกทั้งต้องเสริมสร้างและรักษาความสามัคคีในหมู่ พระภิกษุสามเณร และกับ สาธุชนผู้มาบำเพ็ญกุศลความดีที่สำนัก ด้วยความเป็นธรรม และต้อง ปลุกฝังจิตสำนึกในการรู้จัก ทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ ด้วยความสามัคคี ประองตอง สมานฉันท์

4. มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนในวิธีการโนมนาวจูงใจ ยึดหยุ่นให้เข้ากับสถานการณ์ และสอดคล้องกับลักษณะบุคคล ไขหลักการรวมคิดรวมทำ มีระดับความคิดหลากหลายเพื่อช วยกัน เลือกวิธีการที่นาจะได้อผลดีที่สุด

¹⁶ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549), หน้า 13.

5. รับรู้และสนองความต้องการของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของความไว้วางใจ และเชื่อใจว่าทุกคนมีศักยภาพที่จะทำงานได้ ถ้าการดำเนินงานมีข้อจำกัดทางปัญหาอุปสรรคหรือ ความต้องการใด ๆ เจาสำนักรจะเปิดใจกว้างรับรู้และช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงาน

6. สร้างความศรัทธา เชื่อใจในผู้เป็นเจาสำนักร มากกว่าสร้างความกลัว ไขหลัก ความสัมพันธ์ที่เปิดเผย จริงใจ ตรงไปตรงมา มีความหวังดีต่อกัน และแสดงความเชื่อมั่นในตัวบุคลากรว่ามีศักยภาพทำงานได้ เมื่อมีปัญหาจะรวมรับผิดชอบ มีส่วนรวมช่วยกันแก้ปัญหา ผู้บริหารจะได้รับความรักความศรัทธาจากผู้ปฏิบัติงาน บรรยากาศการทำงานจะราบรื่น ทุกคนจะมีความสุข ความพอใจในการทำงาน¹⁷ จริงอยู่ บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ดังนั้น กระบวนการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดูแลบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมควรมีการพัฒนาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผล สิ่งที่ควรระลึกถึง คือ การไต่ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำที่จะช่วยกำหนดวิสัยทัศน์ในข้างหน้า ได้อย่างแม่นยำ การยึดผลของการทำงานที่ไต่ มาตรฐาน การมองคนทำงานในฐานะผู้มีศักยภาพและสามารถ มีส่วนรวมช่วยพัฒนากำลังการทำงาน ของสำนักไต่ การสร้างระบบมาตรฐานของสำนักปฏิบัติธรรม ควบคุมดูแลปกครองบุคลากร การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร คือพระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาอบรม ให้มีประสบการณ์ในการทำงาน การมอบหมายอำนาจหน้าที่การงานแก่บุคคลหรือคณะบุคคลให้ปฏิบัติกิจกรรมหรือ ดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแกสตีปัญหา ความสามารถ ความถนัด และตามอัธยาศัย ใจคอของแต่ละท่าน หรือแต่ละกลุ่มบุคคล และการรู้จักติดตามประเมินผลการทำงาน การรายงาน เพื่อให้ทรงผลการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการงาน ของแต่ละบุคคลหรือคณะบุคคล ผู้รับมอบอำนาจ หน้าที่รับผิดชอบไปปฏิบัติงานในระดับต่างๆ เป็นระยะ เพื่อให้สามารถทราบปัญหาและเพื่อพิจารณา วินิจฉัยขอหรือวิธีแก้ไขในปัจจุบัน และวิธีป้องกันปัญหาในอนาคต¹⁸

จัดว่าเป็นกระบวนการ พัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร การที่พระสังฆาธิการผู้เป็นเจาสำนักรปฏิบัติ ธรรม มีกระบวนการจัดการฝกฝนอบรมตนเองและบุคลากรของสำนักใหญ่มีคุณวุฒิทั้งด้านการศึกษา ปรียัติตามหลักไตรสิกขา และการศึกษาปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปฐฐาน 4 จนมี ประสบการณ์ สามารถที่จะแนะนำสั่งสอนผู้อื่นไต่ ดังนั้น ภาวะทั้งหมดนี้อยู่ที่ตัวเจาสำนักรหรือเจา อาวาสเป็นส่วนใหญ่ วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมจะเจริญและมั่นคง ก็เพราะมีเจาสำนักรที่มีสติปัญญา สามารถ สำนักจะเสื่อมก็เพราะเจาสำนักรไม่ตีพอ โง่เขลา และหย่อนความสามารถ การพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น จึงเป็น ภาระหน้าที่ของเจาสำนักรเป็นสำคัญ มี บทบาทติดตามการดำเนินงาน กำกับดูแลให้มีการปฏิบัติงานของบุคลากร ไปตามแผนที่วางไว้ และ สามารถรับรู้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนิน สามารถให้มีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานเพื่อให้เพิ่ม ประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นที่จะมีประสิทธิผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากบุคลิกภาพของเจาสำนักรผู้บริหารมีความสำคัญ ต่อความสำเร็จของการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของสำนัก บุคลิกภาพของเจาสำนักรปฏิบัติธรรมผู้บริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพและไม่มี ประสิทธิภาพสามารถจำแนกเป็น 3 หมวด คือ

¹⁷ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ 8, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, 2549), หน้า 280.

¹⁸ สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์ทรัพย์ การพิมพ์, 2552), หน้า 33.

1. คุณลักษณะบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับการครองตน เป็นบุคลิกภาพที่แสดงคุณลักษณะสวนบุคคลของเจ้านักปฏิบัติธรรมที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะตนเองมีดังต่อไปนี้

ผลดีของการที่เจ้านักปฏิบัติธรรมมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมดีงาม จะส่งผลต่อประสิทธิภาพทั้งประสิทธิภาพของผู้เป็นเจ้านักปฏิบัติธรรม และมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของ บุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม คุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของเจ้านัก มีผลดังนี้ คือ

ก. ทำให้ลักษณะเด่นประจำตัว มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ได้รับความศรัทธาเชื่อถือไว้วางใจ และการยอมรับนับถือจากคนทุกฝ่าย

ข. ความศรัทธาในตัวเจ้านักปฏิบัติธรรม จะส่งผลกระทบให้เกิดอำนาจและอิทธิพล โนมนาว่าชักจูงใหญ่ปฏิบัติงานร่วมกัน พอใจให้ความร่วมมือดำเนินงานต่างๆ ไปในทิศทางที่เจ้านัก บรรารณา

ค. มีผลดีต่อบรรยากาศความเป็นมิตร ความอบอุ่น ที่เอื้อต่อความเป็นเอกภาพของบุคลากร ความเข้มแข็งของทีมงาน และการมีพลังการทำงานของสำนักอย่างมีประสิทธิภาพ¹⁹

2. คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้านักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองคน ของผู้เป็นเจ้านักปฏิบัติธรรมที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ จะมีบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับบุคคลผู้อื่น มีดังต่อไปนี้

ผลดีของการที่เจ้านักปฏิบัติธรรมมีบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับบุคคล หรือคุณลักษณะการครองคนไปในแนวทางที่มีประสิทธิภาพ หรือพึงปรารถนา คือ

ก. ช่วยเพิ่มบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ระหวางผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา กับ เจ้านักปฏิบัติธรรม ทำให้การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข. ช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจของบุคลากรที่ได้รับการไว้วางใจจากเจ้านักปฏิบัติธรรม มีโอกาสได้รับการเอาใจใส่ ได้รับน้ำใจตามหลักคุณธรรม และมีโอกาสได้มีส่วนร่วมฝึกกำลังดำเนินงานของสำนักให้ดำเนินไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ประสงครวมกัน

ค. ช่วยเพิ่มความรักความผูกพัน และจงรักภักดีต่อสำนัก เพราะได้รับสิทธิ์ที่เสมอภาค ตามหลักนิติธรรม ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

ง. บุคลิกภาพของเจ้านักปฏิบัติธรรมที่มีประสิทธิภาพช่วยเป็นตัวอย่างของการมีลักษณะนิสัยที่ดี ในการครองคน ทำให้เกิดการเรียนรู้คุณลักษณะที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคล²⁰

3. คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้านักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองงาน หรือที่เกี่ยวข้อง ของกับงาน มีดังต่อไปนี้

ผลดีของการที่เจ้านักปฏิบัติธรรมมีบุคลิกภาพที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการครองงาน คือ

¹⁹ จิตติมา อัครธิตพิงศ, เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2556), หน้า 35-36.

²⁰ เรื่องเดียวกัน หน้า 37.

ก. ช่วยเพิ่มความสามารถในการเป็นผู้นำให้การบริหารมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ในบรรล่วัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้ดี

ข. เป็นผลดีต่อระบบการทำงาน ทำให้กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ของสำนักมีทิศทาง ไปสู่ผลดีที่ต้องการ และสรรสร้างวิธีการทำงานที่แหลมคมต่อการเพิ่มความสำเร็จในการบรรลุผล

ค. เป็นผลดีต่อการพัฒนาบุคลากรให้เพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผน การปฏิบัติ ตามแผน และการบรรลุตามวัตถุประสงค์ ลดความสูญเสียของกำลังคน เวลา และทรัพยากร²¹

โดยนัยนี้ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นนักบริหารที่ดี ก็คือนักป้องกันแก้ไขปัญหาที่ตนเอง จะต้องเป็นนักเผชิญปัญหา ไม่ใช่เป็นผู้หนีปัญหา หรือนักหมกปัญหา กล่าวคือจะต้อง สดับ ตรีภพ รับทราบปัญหาจากผู้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ โดย วิธีการ ติดตาม ประเมินผลงาน และรับทราบงานผลการปฏิบัติงาน ปัญหาและข้อเสนอแนะจากผู้ ไต่บังระดับวิชาด้วยดี แล้วจึงพิจารณาวินิจฉัยจากกรารายงานข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ตรงประเด็น และสมบูรณ์ เพื่อทำการตัดสินใจสั่งการโดยธรรม คือชอบด้วยเหตุผล หลักการ และ หลักธรรม กฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานนั้น

สรุปได้ว่า บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ดังนั้น การคัดสรร และการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความสามารถ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมควรเป็น ผู้มีคุณธรรมของนักปกครองที่ดี พึ่งปกครองดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความถูกต้อง ตามพระธรรม วินัย กฎหมาย และบทบัญญัติแห่งกฎหมายเหมาะสม ด้วยความเหมาะสม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วย ความยุติธรรม โดยถือหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งกล่าวโดยย่อ คือ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และยังคงต้อง ช่วยปกป้องคนดี คนมีศีลธรรม มีความสามารถ และมีคุณธรรม จากการถูก เบียดเบียนโดยไม่เป็นธรรม และยังคงต้องช่วยสนับสนุน อุปถัมภ์ค้ำจุน ให้เขาสามารถปฏิบัติงาน ในหน้าที่รับผิดชอบโดยสะดวก และปลอดภัยจากฝ่ายอธรรมทุกแนวทาง พิจารณาโดยรอบคอบ แลวกลาดำเนินคนที่ควรดำเนิน กล่าวชมเชย ยกย่อง คนดีที่ควรยกย่อง ตามที่เป็นจริง ในโอกาสอัน ควร ก็คงยังความเจริญรุ่งเรือง และสันติสุข อย่างมั่นคง แก่หน่วยงานที่บริหารนั้น ในการบริหาร จัดการสำนักปฏิบัติธรรม ก็ฉนั้นนั่น เหมือนกัน สำนักจะเจริญดี มีความมั่นคง และสันติสุข ก็ขึ้นอยู่กับ คุณสมบัติของสมภารเจ้าสำนัก คือ เจ้าอาวาสนั่นแหละเป็นสำคัญ ว่าจะเป็นผู้มีความรู้ มี ความสามารถและคุณธรรม ที่จะบริหารตน และ หมู่คณะ คือพระภิกษุสามเณร ในความปกครอง มีหลักการบริหาร ที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นแกนสาร ยังประ โยชนตนประโยชน์ทานให้สำเร็จจด วยดี

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38-39.

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ดานกิจกรรมภายในวัด

ดานกิจกรรมภายในวัด แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ กิจกรรมในชุมชนสงฆ์ และกิจกรรมระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน พระธรรมวินัยกำหนดให้พระสงฆ์ใช้ชีวิตเกี่ยวเนื่องและผูกพันกับสังคม พระสงฆ์ ต้องฝากชีวิตความเป็นอยู่ไว้กับคฤหัสถ์ เริ่มจากอาหารบิณฑบาต และปัจจัย 4 ทำให้พระสงฆ์มีหน้าที่ ทางสังคมเพื่อที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ควรมีการจัดโครงการอบรมปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อโยงประโยชน์ตนและประโยชน์ทานให้เกิดขึ้น ทั้งเป็นการอบรมพระภิกษุ สามเณรภายในวัด และสาธุชนภายนอกวัด ควรมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. มีการทำวัตรสวดมนต์และเจริญภาวนาธรรมเป็นประจำทุกวัน
2. มีการแสดงพระธรรมเทศนาหรือปาฐกถาธรรม จัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และให้มีการอบรมธรรมปฏิบัติ (ไตรสิกขา) แก่สาธุชนพุทธบริษัท อย่างน้อยทุกวันธัมมัสสวนะ และ/หรือ ทุกวันเสารอาทิตย์
3. จัดให้มีโครงการบรรพชาเยาวชน (ชาย) เป็นสามเณร หรือ จัดให้มีโครงการบวชเนกขัมมแก่อุบาสกอุบาสิกา ให้อยู่ปฏิบัติธรรม เป็นระยะเวลา 3 วัน 5 วันหรือ 7 วัน 10 วัน หรือ 15 วัน อย่างน้อยปีละ 5 - 6 รุ่น ขึ้นไป โดยมีผู้เข้าร่วมโครงการรุ่นละประมาณ 20 - 30 คน ขึ้นไป
4. จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลและปฏิบัติธรรม (ศีล - สมาธิ - ปัญญา) เป็นประจำทุกวัน สำคัญในทางพระพุทธศาสนา และในวันสำคัญของชาติ ไตแก ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่
5. ชักนำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ข้าราชการทุกหมู่เหล่า เจ้าพนักงานท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ) ลูกจ้าง/คนงาน องค์กรธุรกิจเอกชน นักเรียน/นิสิต นักศึกษา และครูอาจารย์ เข้ามา รับ การอบรมธรรมปฏิบัติ และแสดงตนเป็นพุทธมามกะให้มาก เต็มกำลังความสามารถของบุคลากร คือ พระวิปัสสนาจารย์ของแต่ละวัด/สำนักปฏิบัติธรรม²²

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการที่ เกี่ยวข้องกับคนและงาน มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศขององค์กรเพราะคนเป็นผู้สร้าง งาน ผู้บริหารที่ตึจะมองเห็นวิสัยทัศน์ขององค์กรได้ชัดเจนได้รับการความเห็นชอบและยอมรับจากทุก ระดับ ทำให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติงานได้สอดคล้องกันตามแผน ไซเป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการ ทำงานทั่วทั้งองค์กร ช่วยให้มีการจัดแบ่งงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับแต่ละกิจกรรมได้ อย่างเหมาะสม เป็นการรวมแผนกลยุทธ์ของทุกหน่วยงานเข้ามาไว้ด้วยกัน ด้วยแผนธุรกิจขององค์กร ทำให้แผนกลยุทธ์ทั้งหมดมีความสอดคล้องกัน สามารถวัดผลได้ทั้งลักษณะเป็นทีมและตัวบุคคล เพื่อให้คนเกิดความพอใจความรักในองค์กร เมื่อคนเกิดพอใจ ความรักในองค์กร คนก็จะทำงาน ใ้กับองค์กรอย่างมี

²² พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ 8, (นครปฐม : เพชรเกษม การพิมพ์, 2549), หน้า 226 - 227.

ประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล มีความรักใคร่ความสามัคคี เกิดความรวมใจ รวมมือ ไปสู่พลังรวมกัน จนสามารถผลักดันภารกิจของสำนักปฏิบัติธรรมให้ไปสู่เป้าหมายในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ดานการบริหารจัดการ

การบริหาร ตามหมายโดยทั่วไป หมายถึง การปกครองบังคับบัญชา การดูแลรักษา หมูคณะ การจัดการกิจกรรมต่าง และการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ของหมูคณะหรือองค์กรระดับต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายของหมูคณะ หรือองค์กรนั้น ๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพ สูง คือให้ได้ประสิทธิผลที่สูง ตลอดจนต่ำหรือประหยัด

สวนการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม หรือ การบริหารวัด นอกจากจะหมายถึง การปกครองบังคับบัญชา ดูแลรักษาหมูคณะ คือพระภิกษุสามเณร และฆราวาสที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด การจัดการกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดทรัพย์สินต่าง ๆ ของวัด ทำนองเดียวกันกับการบริหาร จัดการทั่วไปแล้ว ยังกินความรวมถึงการบริหารตน คือการดูแลรักษาตน ได้แก่ กาย บริหาร และการอบรมตนตามพระธรรมวินัย อันเป็นธรรมเนียมการปกครองพระภิกษุสงฆ์ วิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง และปฏิบัติพระสังฆกรรม คือไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา จิตตสิกขา ปัญญาสิกขา ให้แก่กล้าเป็นอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ให้ถึงปฏิเวธสังฆกรรม หรืออย่างน้อยให้มีประสบการณ์ ตามสมควร เพื่อสร้างพระในใจตน เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง และเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง ด้วยตนเอง และทั้งยังต้องให้การศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง และปฏิบัติพระสังฆกรรม และปฏิบัติพระสังฆกรรม แก่หมูคณะคือพระภิกษุสามเณร และฆราวาส เพื่อช่วยสร้างพระในใจคนอื่นอีก นี่เป็นกิจกรรมหลัก ที่มีความจำเป็น มีความสำคัญเร่งด่วนเป็นอันดับแรก อันนับว่าเป็นหัวใจ หรือ เป็นแกนของการบริหารสำนักที่เดียว ผู้บริหารสำนัก ก็คือพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสนั่นเอง

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ที่มีความสามารถให้การศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง ปฏิบัติ แก่สาธุชนพุทธบริษัท ให้ได้ผลดี กล่าวคือให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม (พระปริยัติสังฆกรรม) และในวิธีการปฏิบัติพระสังฆกรรม คือ การอบรมกาย วาจา ใจ โดยการปฏิบัติไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เจริญแก่กล้าขึ้นเป็น อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา²³ อันเป็นทางไปสู่ความเจริญ และสันติสุขในชีวิต และเป็นทางให้หลุดพ้นจากทุกข์ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา เป็ นการช่วย สืบบรรพพระพุทธศาสนา ให้เจริญและมั่นคง อย่างมีประสิทธิภาพสูง เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมผู้บริหาร ต้องมีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการจัดโครงการปฏิบัติธรรม หมายถึง การฝึกอบรมตาม หลักธรรมปฏิบัติอย่างเข้มข้น ด้วยวิธีการอบรมจิตพัฒนาปัญญา ด้วยการเจริญสมาธิวิปัสสนา กัมมัฏฐาน เพื่อแก้ปัญหารอคทางใจของประชาชนพุทธศาสนิกชน ให้ได้รับประโยชน์ สุขจาก พระพุทธศาสนาที่ตนเคารพนับถืออย่างแท้จริง เสริมสร้างพลังจิตให้มีคุณภาพได้อย่างถูก

²³ วิสุทธิ. (บาลี) 1/161.

จุด เปน กิจกรรมที่สำนักรปฏิบัติธรรมที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น เพื่อรองรับประชาชนพุทธศาสนิกชนที่สนใจใคร่ ศึกษาปฏิบัติธรรมฝกสมาธิบำเพ็ญจิตภาวนา²⁴

กิจสำคัญอีกประการหนึ่งของเจ้าสำนักรปฏิบัติธรรม ผู้รับผิดชอบบริหารกิจกรรมต่างๆ ของสำนักร คือ การติดตามผลงาน โดยการตรวจงาน และประเมินผลงาน โดยมีระเบียบดังนี้

1. การประเมินผลงานโดยสวนรวมของแต่ละวัด/สำนักรปฏิบัติธรรม ใช้หลักวิธีการประเมินผลงานการบริหารหรือการจัดการ (Performance Evaluation) โดยทั่วไปได้

2. การวัดผลงานเฉพาะตัวของเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักร และ/หรือ พระวิปัสสนาจารย์ แต่ละสำนักร เพื่อพิจารณาความดีความชอบ หรือพิจารณาเสนอขอแต่งตั้งหรือเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง และ/หรือ พิจารณาเสนอขอพระราชทานตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ตามสมควรแก่ความดีความชอบ เพื่อ เปนกำลังใจให้มีการขับเคลื่อนการใ้การศึกษาอบรมธรรมปฏิบัติ แก่สาธุชนพุทธบริษัทให้เข้มแข็ง จริ่งจ้ง และต่อเนื่อง ใช้หลักเกณฑ์วัด หรือ วิธีการประเมินผลงาน/ความดีความชอบ (Merit Rating Scale) ตามความเหมาะสมได้ เช่น กำหนดเกณฑ์คะแนนมาตรฐานวัด

(1) ความสนใจเอาใจใสในการศึกษาสัมมาปฏิบัติธรรมเอง และในการใ้การศึกษาอบรมศิษยานุศิษย์และประชาชน

(2) วัดประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ ประสิทธิภาพ (Effectiveness / Productivity) ทั้งปริมาณ (Quantity) และทั้งคุณภาพ (Quality) ของการผลิต และการพัฒนาบุคลากร (พระภิกษุ/ สามเณร/ประชาชน) ด้วยคาลงทุนต่ำ

(3) ความถี่ของการจัดกิจกรรม (Frequency of Activities) ใ้การศึกษาอบรม/เผยแผ่ ต่อปี²⁵

กิจการงานที่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ใ้พระภิกษุชั้นรอง ๆ ลงไปปฏิบัติแต่ละโครงการนั้น ได้ผลสำเร็จดีมีประสิทธิภาพเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคขัดข้องอย่างไร ควรปรับปรุง แก้ไขปัญหาอย่างไร นี้เป็นกิจที่จะต้องกระทำยุดตลอดเวลา จนกว่ากิจกรรมแต่ละโครงการสำเร็จ ลุลวงด้วยดี²⁶

สรุปได้ว่า การบริหารสำนักรปฏิบัติธรรม เจ้าสำนักรควร ศึกษาวิธีการที่พระพุทธานุทราธิงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาถึงปัจจุบัน มาประยุกต์ใช้ คือ

²⁴ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักรงานพระพุทธานุทราธิงแห่งชาติ, **สำนักรปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตีเตน 45 สำนักร พุทธศักราช 2554**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักรงานพระพุทธานุทราธิงแห่งชาติ, 2554), หน้า 3.

²⁵ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักรงานพระพุทธานุทราธิงแห่งชาติ, **สำนักรปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตีเตน พุทธศักราช 2555**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักรงานพระพุทธานุทราธิงแห่งชาติ, 2555), หน้า 14.

²⁶ พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงคลโล), **เอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ระยะ 3 ปีศูนย์ประสานงานสำนักรปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.)**, พ.ศ.2554. หน้า 65 - 68.

1. การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต
2. การจัดการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในสำนัก และสายบังคับบัญชา ภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำ มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้รับผิดชอบ
3. การสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน สำนักปฏิบัติธรรมมีการบริหารงานบุคคลเริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช มีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์
4. การอำนวยความสะดวก เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผน เจ้าสำนักปฏิบัติ ธรรมต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และภาวะผู้นำ
5. การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในสำนักปฏิบัติธรรม รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาในสำนักปฏิบัติธรรม การกำกับดูแลเป็นการควบคุมบุคลากรภายใน สำนักปฏิบัติธรรมให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

บรรณานุกรม

- กองแผนงาน. คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2552)
- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น 45 สำนัก
พุทธศักราช 2554, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
2554
- _____ .สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น
พุทธศักราช 2555, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
2555
- _____ . สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี
2553, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553
- _____ . สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปี พุทธศักราช
2556, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557
- _____ . คู่มือการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,
2551.
- บุญส่ง หาญพานิช. การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย,
วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2546.

- อำนาจ เกาตรสกุล. เอกสารประมวลความรู้สำหรับใช้เป็นฐานความรู้ในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารความรู้ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทย, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, 2548.
- พระธรรมโกศาจารย์. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549), หน้า 4 - 5.
- พระธรรมปฎก. (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538), หน้า 57.
- พระราชญาณวิสิฐ. (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารวัด, นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2549.
- สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์ การพิมพ์, 2552
- จิตติมา อัครธิติพงษ์, เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2556.
- พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงคล), เอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ระยะ 3 ปี ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.), พ.ศ.2554.